

Het verkennend onderzoek

Handreiking Wvggz

Versie 3.0

Document	
Naam document	Handreiking Verkennend Onderzoek
Onderdeel / project	KCT
Opdrachtgever	BKR
Auteur	Bernd Wondergem

Versiebeheer

Versiebeheer				
Nr.	Datum	Omschrijving wijzigingen	Status	Auteur
2.0	28-6-2021	<ul style="list-style-type: none">• Het begrip 'anoniem melden' is verder toegelicht.• De kwaliteitseisen aan de inhoud van een 'verzoek voorbereiden aanvraag zorgmachtiging' zijn verduidelijkt.• Rol van de FVP is benoemd bij het verwerken van meldingen.• Geconcretiseerd welke informatie voor het verkennend onderzoek verwerkt mag worden.• Figuren met stroomschema's aangepast.• Formulering over juridische vormvrijheid van meldingen verduidelijkt.• Diverse tekstuele aanvullingen en aanscherpingen.• Notatie voor wetsartikelen uniform gemaakt.• Passage over strafbaarheid oneigenlijke melding verwijderd.	Definitief	Bernd Wondergem
3.0	16-3-2022	<ul style="list-style-type: none">• Aard van de melding en triage verduidelijkt.• Inzet en omvang van verkennend onderzoek toegelicht.• Benoemd wat er gebeurt als er geen ZM wordt afgegeven.• Tips uit de praktijk toegevoegd.	Definitief	Bernd Wondergem

Inhoud

Inleiding.....	3
Hoofdlijnen werkproces verkennend onderzoek	5
Uitvoeren verkennend onderzoek	9
Informereren naar aanleiding van uitkomst verkennend onderzoek.....	12
Bijlage: Achtergrond van de Wvggz	16

Inleiding

Door een psychische stoornis kan iemand zichzelf of anderen ernstig nadeel toebrengen. De Wvggz biedt de mogelijkheid om verplichte geestelijke gezondheidszorg toe te passen. Deze verplichte zorg kan op verschillende manieren worden vormgegeven, zowel ambulante als klinische (indien het in de eigen omgeving niet lukt of te onveilig is).

De Wvggz biedt zorgverleners instrumenten voor zorg op maat. Het idee is maatwerk te leveren en verplichte zorg zo kort als mogelijk - en zo lang als noodzakelijk - te geven. De Wvggz is er alleen voor als het echt niet anders kan; het is voor mensen met psychische problemen beter om verplichte behandeling te voorkomen. Dit vraagt dat gemeenten en zorgaanbieders signalen van naasten en buurtbewoners serieus nemen. Tijdig beginnen met een passende behandeling is in het belang van de betrokkene en van de samenleving. Het ligt in de rede dat het grootste deel van de Wvggz-meldingen weliswaar leidt tot (bemoei)zorg, maar niet tot verplichte zorg.

Zorgmachtiging en verkennend onderzoek

Gemeenten kunnen meldingen ontvangen over personen voor wie de noodzaak tot (mogelijk verplichte) geestelijke gezondheidszorg zou moeten worden onderzocht. De gemeente verzorgt dan een verkennend onderzoek om te bezien of verplichte zorg aan de orde is. Als de gemeente naar aanleiding van dit onderzoek van mening is dat verplichte zorg mogelijk aangewezen is, dan dient de gemeente een aanvraag in bij de officier van justitie. De officier van justitie beoordeelt of hij naar aanleiding van de aanvraag een verzoekschrift voor een zorgmachtiging gaat voorbereiden.

Handreiking verkennend onderzoek

Deze handreiking gaat in op het verkennend onderzoek (VO). Andere handreikingen behandelen andere onderdelen van de wet die voor gemeenten van belang zijn, zoals de Crisismaatregel. In de bijlage is meer informatie te vinden over de achtergrond van de wet. Deze handreiking is een hulpmiddel bij het uitvoeren van het verkennend onderzoek. Het beschrijft het werkproces van het verkennend onderzoek vanuit het oogpunt van gemeenten.

Deze handreiking is tot stand gekomen in overleg met de ketenpartners die betrokken zijn bij de uitvoering van de Wvggz. Het ketencoördinatieteam (KCT) heeft daarbij de rol gehad als penvoerder en heeft afstemming verzorgd met onder andere de VNG, de Nederlandse GGZ, de NVvP, het OM, de Politie, de Stichting PVP, de Raad voor de Rechtsbijstand, het Ministerie van VWS de Landelijke Stichting FVP. In deze serie is ook een handreiking verschenen voor de crisismaatregel. Een eerdere versie van deze handreiking is opgesteld onder penvoerderschap van de VNG.

Bij de totstandkoming van deze handreiking is gebruik gemaakt van verschillende bronnen, waaronder de wettekst, de Memorie van Toelichting, Tekst & Commentaar Personen- en Familierecht van Wolters Kluwer (ISBN 9789013155822) en de uitgave van Sdu Commentaar over Gedwongen zorg (ISBN 9789012404655).

Wie zijn de actoren bij het Verkennend Onderzoek? Wat is hun rol?

Een ieder kan

- Bij het college van B&W melding doen over een persoon uit die gemeente voor wie het noodzakelijk is te onderzoeken of hij/zij (verplichte) geestelijke gezondheidszorg nodig heeft.

Vertegenwoordigers van de betrokkenen of essentiële naasten in de zin van de wet kunnen¹

- Onder bepaalde voorwaarden gebruik maken van hun recht op grond van art. 5:2 lid 5 Wvzgz om een aanvraag voor de voorbereiding van een zorgmachtiging door te laten zetten.
- In beroep gaan tegen het niet tijdig indienen van een aanvraag door de gemeente bij de officier van justitie.

Het college van B&W moet

- De meldingen in ontvangst nemen en behandelen.
- Onderzoek doen indien uit triage blijkt dat het een Wvzgz-melding betreft.
- 'Essentiële naasten / familie' die een melding hebben gedaan, procesmatig (niet inhoudelijk) informeren over de uitkomst. Melders die geen essentiële naasten/familie zijn mogen niet worden geïnformeerd ingevolge de privacywetgeving (AVG).
- Als daar aanleiding toe is een aanvraag indienen voor het voorbereiden van een verzoekschrift ZM (zorgmachtiging) bij de officier van justitie.

De officier van justitie

- Besluit om al dan niet een verzoekschrift zorgmachtiging voor te bereiden.
- Indien de officier van justitie (OvJ) van oordeel is dat aan de uitgangspunten voor verplichte zorg is voldaan, dient hij/zij een verzoekschrift in bij de rechter tot het verlenen van een zorgmachtiging.

De betrokkene

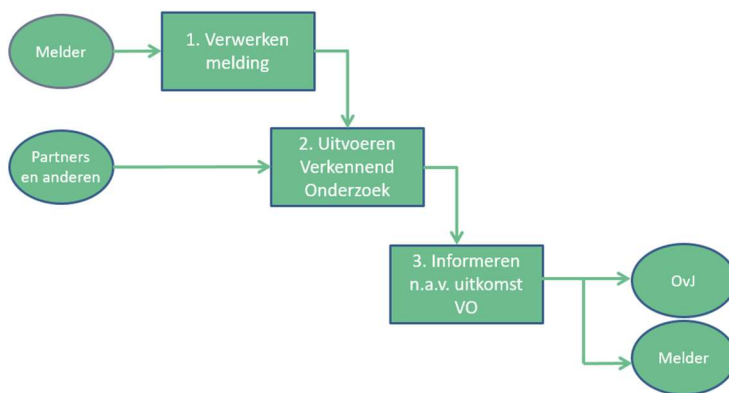
Betrokkene (of de wettelijk vertegenwoordiger zoals benoemd in art. 1:3 Wvzgz) wordt gesproken in het kader van het verkennend onderzoek.

¹ De wet benoemt in art. 5:2 Wvzgz de vertegenwoordiger, de echtgenoot, de geregistreerde partner, of degene met wie een samenlevingscontract is gesloten, de ouders of de voor continuïteit van zorg essentiële naasten. In deze handreiking spreken we kortheidshalve over essentiële naasten/familie, als we het over deze groep hebben.

Hoofdlijnen werkproces verkennend onderzoek

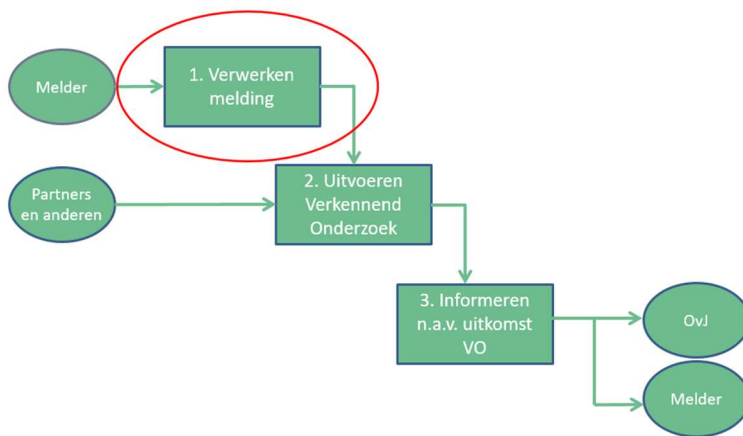
De hoofdlijn van het werkproces VO is als volgt. De gemeente verwerkt meldingen die gedaan worden binnen de kaders van de Wvvggz. Vervolgens wordt zo nodig een verkennend onderzoek uitgevoerd om te onderzoeken of verplichte zorg aan de orde is. Tijdens het VO wordt gebruik gemaakt van informatie van partners en anderen, zoals bijvoorbeeld familie van de betrokkene. Het uitgangspunt is het VO klein en praktisch in te steken. Als de uitkomsten van het VO daar aanleiding toe geven, wordt een 'Aanvraag voorbereiding verzoekschrift zorgmachtiging' verzonden aan de OvJ. Als de melder familie of een essentiële naaste van betrokkene is, dan wordt ook hij/zij geïnformeerd over de vervolgstap.

Verwerken melding

Het is de verantwoordelijkheid van het college van B&W om een melding te onderzoeken betreffende een persoon die mogelijk verplichte GGZ nodig heeft. De medewerker van de gemeente zal uitvragen waarom de melder vindt dat betrokkene geestelijke gezondheidszorg nodig heeft. Dat zal aanknopingspunten voor een verder onderzoek moeten geven.

Een melding is in de Wvvggz juridisch vormvrij, wat betekent dat de wet geen specifieke eisen stelt aan hoe een melding eruit moet zien en hoe een melding gedaan moet worden. Een gemeente mag hier voorwaarden aan stellen, bijvoorbeeld om te zorgen dat meldingen op een juiste manier in behandeling worden genomen. Dit moet voor burgers wel voldoende kenbaar en werkbaar zijn. Dat betekent in de praktijk vaak dat meldingen op verschillende manieren gedaan kunnen worden: telefonisch, in persoon, schriftelijk of digitaal.

Gemeenten hebben het ontvangen van meldingen op verschillende manieren georganiseerd (bijvoorbeeld via het meldpunt Zorg en overlast, het sociaal wijkteam, of via de GGD). De wet stelt geen eisen aan de plek waar een melding binnenkomt. Het is van belang dat de manier waarop meldingen binnenkomen, aansluit bij de lokale structuur en dat breed bekend is wat het loket is voor personen voor wie mogelijk verplichte zorg noodzakelijk is. Zij kunnen de melder dan verwijzen naar de goede plek.

Feitelijke informatie melding

Het verdient aanbeveling dat professionals die een melding in ontvangst nemen werken met een standaard vragenlijst. De standaardvragenlijst omvat in elk geval de volgende onderdelen:

- Datum en tijdstip ontvangst melding. In Khonraad kan desgewenst de datum van de melding handmatig ingegeven worden, bijvoorbeeld voor de situatie waarin de melding in eerste aanleg in een ander systeem geregistreerd is.
- De gegevens van de melder, inclusief telefoonnummer.
- De vraag of de melder (voor betrokkene) anoniem wil blijven.
- Gegevens van betrokkene.
- Zoveel mogelijk feitelijke gegevens: welk gedrag is waargenomen? Wat is er precies (allemaal) gebeurd? Wat waren de omstandigheden? Hoe is het gebeurd? Wanneer was het?
- Waar maakt de melder zich zorgen over?
- Wat is de wens van de melder; wat beoogt hij met de melding?
- Weet de betrokkene van de melding?
- Is de melder betrokken bij de zorg en hoe (om in te schatten of de melder kan worden gerekend tot een 'essentiële naaste/familie'.

Triage

Het doel van de triage is om vast te stellen of de melding betrekking heeft op de vraag of (verplichte) geestelijke gezondheidszorg noodzakelijk is. De triage betreft een eerste, marginale toets en dus nog geen onderzoek.

Het is van belang dat degene die de melding in behandeling² neemt zo spoedig mogelijk beoordeelt of een professional met ggz-opleiding of met ggz-expertise, bijvoorbeeld een sociaal psychiatrisch

² We gaan er van uit dat degene die een melding ontvangt in eerste instantie een generalist is, die breed kijkt. Daar hoort bij dat iemand kan inschatten of GGz-problematiek aan de orde kan zijn. In dat geval leidt de generalist door naar een collega met GGz-expertise.

verpleegkundige, bij het onderzoek betrokken moet worden. Dit is noodzakelijk om te kunnen beoordelen of het een melding in het kader van de Wvggz betreft. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de gemeente een psychiatrisch onderzoek doet. Gemeenten hebben de vrijheid en de ruimte om af te wegen of een traject richting verplichte zorg al dan niet noodzakelijk is. Dit is afhankelijk van drie essentiële criteria:

1. Is het **aannemelijk** dat het gedrag van betrokkene ernstig nadeel kan veroorzaken?
2. Is het **aannemelijk** dat er sprake is van een psychische stoornis?
3. Is het **aannemelijk** dat verplichte zorg nodig is (en vrijwillige zorg dus niet afdoende is)?

Het gaat om een inschatting die in eerste instantie wordt onderbouwd met de informatie van de melder³. Voor de triage mag (naast informatie uit de melding) aanvullende openbare informatie gebruikt worden of eigen, interne informatie die aansluit bij de doelbinding, mits de noodzaak daarvoor afdoende onderbouwd wordt.

Als ernstig nadeel en/of een psychische stoornis niet aannemelijk zijn of de zorg in een vrijwillig kader kan, dan is een verkennend onderzoek in de zin van de Wvggz niet aan de orde. Het kan dan wel noodzakelijk zijn andere vormen van (bemoei)zorg in te zetten. Naar verwachting is het in de meeste gevallen beter dat betrokkene een vrijwillige relatie met een zorgverlener of een behandelaar ingaat. Een verplicht traject is alleen op z'n plaats als het echt niet anders kan.

Als het wel aannemelijk is dat zich ernstig nadeel kan voordoen en het tevens aannemelijk is dat er een psychische stoornis speelt, is er sprake van een Wvggz-melding. De gemeente heeft dan in totaal 14 dagen de tijd om een verkennend onderzoek in te stellen en af te ronden. Deze periode begint op het moment dat de melding is ontvangen. De triagetijd komt dus in mindering op de termijn van 14 dagen.

Wat is ernstig nadeel?

In de Wvggz betekent 'ernstig nadeel' (het aanzienlijke risico op):

- levensgevaar, ernstig lichamelijk letsel, ernstige psychische, materiële, immateriële of financiële schade, ernstige verwaarlozing of maatschappelijke teloorgang, ernstig verstoorde ontwikkeling voor of van betrokkene of een ander;
- bedreiging van de veiligheid van betrokkene al dan niet doordat hij onder invloed van een ander raakt;
- de situatie dat betrokkene met hinderlijk gedrag agressie van anderen oproept;
- de situatie dat de algemene veiligheid van personen of goederen in gevaar is.

Van belang is dat het veroorzaken van overlast alleen geen afdoende criterium is voor ernstig nadeel.

Crisissituatie

Het kan voorkomen dat de melding binnenkomt in reactie op een situatie van acute nood. In dat geval heeft het logischerwijs prioriteit om eerst stappen te ondernemen om de crisis op te lossen. De ggz-professional/triagemedewerker handelt dan volgens het lokale crisisprotocol⁴. De handreiking Crisismaatregel kan daarbij ook van toepassing zijn⁵.

Woonplaats

In beginsel is de gemeente waar de betrokkene woont – of overwegend verblijft – verantwoordelijk. Als de woon- of vaste verblijfplaats niet duidelijk is, is een check van de Basis Registratie Personen (BRP) vereist. Als blijkt dat betrokkene in een andere gemeente woont, zorgt de ggz-professional/triagemedewerker dat de melder wordt doorgeleid naar die woonplaats. Als niet duidelijk

³ Verderop in het proces wordt vanzelfsprekend ook de betrokkene om informatie gevraagd.

⁴ We gaan er van uit dat de medewerkers bekend zijn met de stappen die genomen moeten worden in geval van een crisis.

⁵ Handreikingen voor de Wvggz worden gepubliceerd op <https://wvggz-kct.nl/handreikingen-wvggz/>.

is wat de vaste woon- of verblijfplaats is, bijvoorbeeld omdat iemand dakloos is, neemt de gemeente waar de melding binnenkomt de verantwoordelijkheid (tijdelijk) op zich. In de loop van het onderzoek kan blijken dat een eventueel traject van verplichte ggz elders kansrijker is; hiervoor kunnen gemeenten lokale afspraken maken.

Anonieme melding

In de Wvggz is de mogelijkheid opgenomen om anoniem een melding te doen: de wet schrijft voor dat de melder desgewenst anoniem kan blijven; zie hiervoor art. 5:2 lid 7 Wvggz. Dat houdt in dat de gegevens van de melder niet opgenomen worden in de Aanvraag voorbereiding verzoekschrift zorgmachtiging die de gemeente bij de OvJ doet. De gemeente legt zelf wel de naam en contactgegevens van de anonieme melder vast, bijvoorbeeld om na te kunnen gaan of het een legitieme melding betreft en deze indien nodig op te kunnen volgen.

Processtap opvolgen initiële melding

Na het in behandeling nemen en beoordelen van de melding zijn er drie mogelijkheden:

- De triagemedewerker/ggz-professional vindt dat een verkennend onderzoek moet worden ingesteld. Hij/zij zet de procedure voor een verkennend onderzoek in gang.
- De triagemedewerker/ggz-professional vindt dat weliswaar zorg nodig is, maar geen verplichte ggz. Hij/zij schakelt een collega of een externe zorgverlener in.
- De triagemedewerker oordeelt dat er geen (enkele) grond is voor vervolgstappen naar aanleiding van de melding.

De melder wordt hierover procesmatig geïnformeerd indien de melder essentiële naaste/familie is⁶. Andere melders kunnen niet worden geïnformeerd als gevolg van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Het verdient ten slotte aanbeveling om een melder (indien die zich in de naaste sociale omgeving van de betrokkene bevindt) te wijzen op de mogelijkheid om eventueel contact te zoeken met cliënt- en familieorganisaties. Bijvoorbeeld voor adviesvragen gerelateerd aan de omgang met de betrokkene of een vorm van lotgenotencontact. Een goede ingang om tot de juiste cliënt- of familieorganisatie te komen is de stichting MIND.

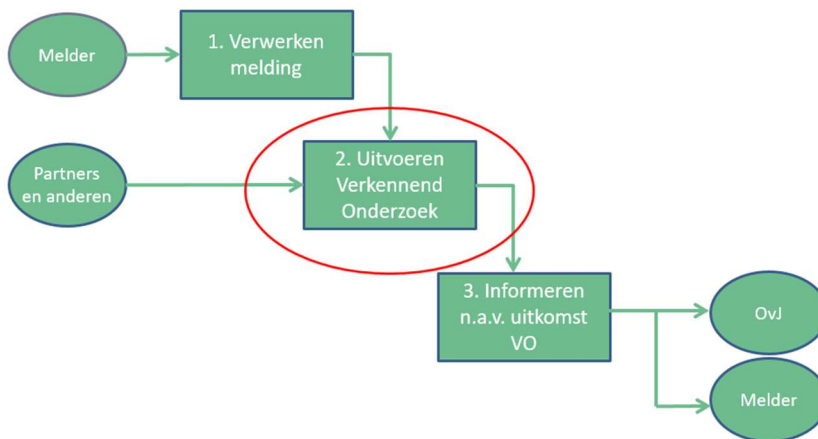
Ook kan de melder gewezen worden op de familievertrouwenspersoon. Familievertrouwenspersonen ondersteunen familieleden en andere naasten van mensen met psychische problemen door informatie, advies en ondersteuning. Naasten hebben daar wettelijk recht op vanaf het moment dat een verzoek tot zorgmachtiging wordt voorbereid. Familievertrouwenspersonen in dienst van de Landelijke Stichting Familievertrouwenspersonen zijn gespecialiseerde ggz-professionals. Zij zijn onafhankelijk van zorgaanbieders, werken regionaal en zijn goed op de hoogte van de plaatselijke sociale kaart.

Voor naasten is het daarom belangrijk dat zij zo snel mogelijk worden gewezen op de mogelijkheid van ondersteuning door een familievertrouwenspersoon. Naasten kunnen de familievertrouwenspersoon bereiken via vraag@familievertrouwenspersonen.nl en tijdens kantooruren telefonisch via 0900-3332222. Nadere informatie is te vinden op www.familievertrouwenspersonen.nl.

⁶ Zie wederom art 5:2 lid 5 Wvggz voor de specificatie van de groepen die hieronder vallen.

Uitvoeren verkennend onderzoek

Altijd een onderzoek; omvang kan variëren

Iedere melding die betrekking heeft op de vraag of verplichte geestelijke gezondheidszorg noodzakelijk is moet in beginsel gevolgd worden door een verkennend onderzoek. De gemeente onderzoekt daarin wat de feitelijke situatie is, of deze persoon zorg nodig heeft en als dat zo is: over welke zorg het gaat en of deze zorg mogelijk is in het vrijwillig kader.

De omvang van het verkennend onderzoek zal mede afhankelijk zijn van de melding en van de medewerking van de betrokkene en anderen. Het VO zal zich in de eerste plaats richten op de feitelijke situatie van de inwoner, en dan met name op de vraag of er sprake is van (dreigend) ernstig nadeel op grond waarvan zorg nodig is.

Voor de hand ligt dat eerst een papieren onderzoek wordt verricht, bijvoorbeeld om na te gaan of er ten aanzien van betrokkene eerder meldingen zijn gedaan bij het wijkteam en om eventuele veiligheidsrisico's te onderzoeken. Ook kan dan ter plekke poolshoogte genomen worden en kan contact opgenomen worden met betrokkene.

Als er geen sprake is van ernstig nadeel kan een verdergaand onderzoek achterwege blijven. Blijkt er wel sprake te zijn van mogelijk ernstig nadeel dan zal er onderzoek moeten worden verricht naar de oorzaken van dit nadeel en naar de vraag welke vorm van zorg aangewezen is. Hierin dient persoonlijk contact met betrokkene (of minimaal enkele pogingen daartoe) plaats te vinden.

14 dagen

Het doel van het verkennend onderzoek is vast te stellen of er een noodzaak is tot verplichte ggz. De gemeente heeft 14 dagen de tijd om een verkennend onderzoek uit te voeren. Die termijn begint te lopen op het moment dat de melding wordt ontvangen. De triagemedewerker bepaalt of de melding wordt doorgezet als melding in het kader van de Wvvgz.

Uitgangspunten

Het uitgangspunt is het VO klein en praktisch in te steken. Het is daarbij essentieel om in het onderzoek een duidelijk onderscheid te maken tussen feiten en meningen/visies, evenals bij het opnemen c.q. beoordelen van de initiële melding. Het onderzoek is in de eerste plaats gericht op het beschrijven van feitelijke gebeurtenissen en omstandigheden. Het is van belang dat de bron van de

informatie wordt benoemd. Meningen en visies kunnen met bronvermelding eveneens een plek krijgen in het onderzoek. Het is belangrijk dat meningen als zodanig kenbaar zijn.

Het is mogelijk dat tijdens het VO blijkt dat zorg op grond van de Wvz niet aan de orde is, maar dat het wel noodzakelijk is om andere vormen van (bemoei)zorg in te zetten. In deze gevallen haalt de ggz-professional/triagemedewerker er dan iemand bij die past bij de zorgbehoefte, bijvoorbeeld een collega (handhaving, oggz, schulddienstverlening, Veilig Thuis) of een externe hulpverlener (corporatie, politie, GGD of sociaal wijkteam).

De kernvragen zijn:

- Is er vermoedelijk sprake van ernstig nadeel? (Te onderbouwen met feitelijke gedragingen en omstandigheden).
- Ligt aan het gedrag vermoedelijk een psychische stoornis ten grondslag? (Te onderbouwen door gekwalificeerde professional met ggz-expertise zoals een sociaal psychiatrisch verpleegkundige).
- Is er (mogelijk) een noodzaak tot verplichte zorg? (Te onderbouwen met informatie uit het gesprek met betrokkene. Is hij/zij bereid tot vrijwillige zorg?).

Voor het uitvoeren van het VO zijn dezelfde regels van toepassing als voor bemoeizorg⁷⁸. De wet laat de mogelijkheid open eisen te stellen aan het VO bij of krachtens AMvB. Hier is vooralsnog geen sprake van. De knelpunten in de uitvoering van het VO worden besproken in het regionaal periodiek overleg tussen de officier van justitie, de burgemeester en de geneesheerdirecteur.

Op basis van de wet- en regelgeving over gegevensbescherming kunnen voor de beantwoording van de hierboven genoemde kernvragen slechts gegevens worden verwerkt over:

- het gedrag van betrokkene,
- het ernstig nadeel dat door het gedrag wordt veroorzaakt,
- het vermoeden van een psychische stoornis en
- een onderbouwing waarom er een vermoeden is dat (verplichte) zorg als ultimum remedium nodig is.

Uniformiteit

Vanuit het idee van rechtszekerheid is een gestandaardiseerde wijze van onderzoeken, verslagleggen en wegen van belang. Het is ook van belang dat alle uitvoeringsorganisaties van het VO weten over welke informatie de OvJ wil beschikken. Het ontworpen standaardformulier voor het indienen van een aanvraag voor de voorbereiding van een verzoekschrift is ingebouwd in het systeem van Khonraad. Het is van belang om de samenvatting daarin compleet en duidelijk in te vullen, zodat het voor de OvJ voldoende onderbouwing biedt om na te gaan of een verzoekschrift voor de voorbereiding van een zorgmachtiging aangewezen is.

Wie voert het VO uit?

Het VO moet worden uitgevoerd door een bevoegde, bekwame professional met ggz-expertise. De gemeente kan de bevoegdheid voor het uitvoeren van een verkennend onderzoek mandateren aan een derde partij, bijvoorbeeld een gebiedsteam, zolang maar helder is wie verantwoordelijk is. In de memorie van toelichting op de Wvz wordt gesproken van lokaal maatwerk. Uitgangspunt hierbij is dat de uitvoerende partij voldoende expertise heeft en in opdracht werkt van de gemeente.

⁷ Met de publicatie van de Generieke Module Assertieve en verplichte zorg is de term 'bemoeizorg' vervangen door de term 'assertieve zorg'. Assertieve zorg bestaat er in verschillende gradaties: actief contact maken, motiveren, onderhandelen (in de oude terminologie 'bemoeizorg') en onder druk zetten (drang). Zie <https://www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/assertieve-en-verplichte-zorg/introductie>.

⁸ Zie hiervoor de handreiking 'Gegevensuitwisseling bij samenwerking rond casuïstiek in het zorg- en veiligheidsdomein', beschikbaar via www.vng.nl.

De uitvoering van het VO zou belegd kunnen worden bij een wijkteam, een gebiedsteam of bij de GGD. Lokaal kunnen ook andere opties aan de orde zijn⁹. Hierbij moet worden opgemerkt dat GGz-professionals zijn gehouden aan hun beroeps- geheim en vermenging van rollen op dat punt risico's met zich meebrengt.

Veiligheid

De vraag of de veiligheid van betrokkene en/of het gezin in het geding is ligt soms nadrukkelijk op tafel. Waar nodig roept het team/de professional die het VO uitvoert de hulp in van het Zorg- en Veiligheidshuis of Veilig Thuis. Daarnaast moet er ketensamenwerking zijn met het brede sociaal domein: werk en inkomen, schulddienstverlening, maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg. Als de veiligheid van professionals in het geding is, kan contact met de wijkagent worden opgenomen.

Stap 1 VO – check op ernstig nadeel

De check op ernstig nadeel vraagt (mogelijk) een nader gesprek met de melder en in elk geval met de betrokkene. Het kan ook nodig zijn de wijkagent, het Zorg- en Veiligheidshuis en/of het wijkteam te bevragen als de veiligheid op het spel staat.

Het is mogelijk relevant in gesprek te gaan met de sociale omgeving van betrokkene. Vanuit de privacywetgeving is dat enkel toegestaan met schriftelijke toestemming van betrokkene.

Als uit deze stap is gebleken dat er geen sprake is van ernstig nadeel, kan het VO worden afgesloten. Het kan zijn dat zorg of ondersteuning in het vrijwillig kader in gang moet worden gezet. Waar essentiële naasten/familie betrokken zijn bij de melding worden zij geïnformeerd over het afsluiten van het VO.

Stap 2 VO – check op psychische stoornis

Als gebleken is dat wel ernstig nadeel dreigt, volgt uitgebreider onderzoek, met inzet van ggz-expertise, gericht op de vraag of er sprake is van een psychische stoornis.

Als er geen sprake is van (een verdenking op) een psychische stoornis of het niet aannemelijk is dat ernstig nadeel voortkomt uit de stoornis, dan kan het VO worden afgesloten. Ook hier geldt dat vrijwillige zorg/ondersteuning of bemoeizorg (drang) wordt ingezet waar nodig. De melder wordt geïnformeerd voor zover dit essentiële naasten/familie betreft.

Stap 3 VO – check op de noodzaak tot verplichte zorg

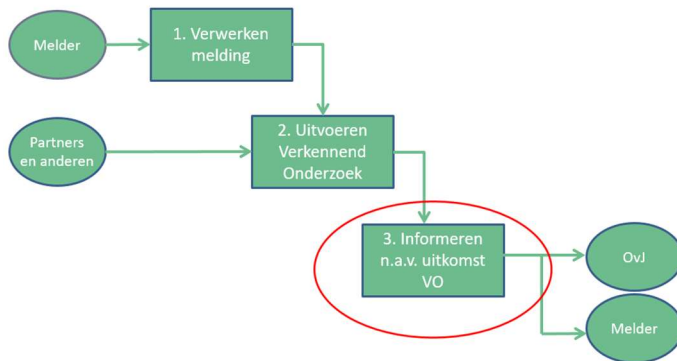
Uit het gesprek met betrokkene moet blijken of hij/zij bereid is tot vrijwillige zorg. Dat de mogelijkheid tot vrijwillige zorg er niet is, moet worden onderbouwd door een professional met ggz-expertise. Ook in het verplichte kader blijft het uitgangspunt van eigen regie overeind. Wat kan betrokkene zelf? Wat kan zijn omgeving betekenen?

Als iemand open staat voor vrijwillige zorg wordt het VO afgesloten. Als de noodzaak tot verplichte zorg is vast komen te staan wordt het VO afgerond. Daarnaast kan ook een uitkomst zijn dat er geen zorg nodig is.

⁹ Zie de Memorie van Toelichting bij art. 5:2 lid 2 Wvvggz die op dit punt aanwijzingen geeft.

Informeren naar aanleiding van uitkomst verkennend onderzoek

Wijze van informeren officier van justitie

Als het college op grond van de uitkomst van het verkennend onderzoek vindt dat verplichte zorg noodzakelijk is, dient het bij de OvJ een 'Aanvraag voorbereiding verzoekschrift zorgmachtiging' in. Hiervoor wordt het standaardformulier gebruikt dat ingebouwd is in het systeem van Khonraad en de koppeling met het OM.

Aanvragen zorgmachtiging

In de aanvraag voorbereiding verzoekschrift zorgmachtiging staan de volgende gegevens:

- Identificerende gegevens aanvrager (gemeente, naam, functie, werkadres, telefoonnummer). Hierbij kan als naam de naam van de gemeentelijke afdeling (voor instantie) of de naam van de indienende functionaris ingevoerd worden.
- Identificerende gegevens betrokkene.
- De aanleiding van de aanvraag door een onderbouwd antwoord op de 3 kernvragen: (vermoeden van) ernstig nadeel, (vermoeden van) psychische stoornis noodzaak verplichte zorg (deze laatste met deelvragen over bereidheid voor en mogelijkheden van vrijwillige zorg).
- Zorghistorie (optioneel), of er hulpverlening betrokken is en of is er sprake van het mijden van zorg en (optioneel) de contactpersonen.
- Het verslag van het verkennend onderzoek zelf wordt alleen in kopie / afschrift meegezonden in die gevallen waarin de essentiële naasten/familie gebruik maken van hun doorzettingsmacht op grond van art. 5:2 lid 5 Wvvgz.

Indien volgens B&W geen noodzaak aanwezig is voor verplichte zorg, maar melder¹⁰ wel een aanvraag zorgmachtiging wenst, dan is het van belang dit expliciet in het bericht aan te geven. Daarbij vermelden: datum van overweging gemeente om geen aanvraag te doen en datum contact met melder daarover waarin deze aangeeft het wel wenselijk te vinden.

Tips uit de praktijk

Bij onderbouwing van het criterium 'vermoeden van een psychische stoornis' zijn vanuit de praktijk de volgende tips te geven:

- Het kan het helpend zijn om de zorghistorie van betrokkene te betrekken voor zover deze bekend is. Dan gaat het bijvoorbeeld om de vragen welke zorg betrokkene al heeft

¹⁰ Het moet dan gaan om een melder in de zin van art. 5:2 lid 5 Wvvgz.

verkregen/ontvangen, of deze zorg vrijwillig/dan wel gedwongen was, wanneer dat was, bij welke instelling, waarom betrokkene deze zorg niet meer krijgt, of er recent zorg is aangeboden, wat betrokkene hiermee heeft gedaan, wat wordt beoogd met verplichte zorg en waarom verplichte zorg ingezet dient te worden als uiterst middel.

- Soms wordt via een standaardzin aangegeven dat er 'iemand met medische expertise' betrokken is geweest bij het VO. Dat biedt het de OvJ echter veelal onvoldoende zicht op de validiteit. Het is raadzaam om specifiekere aan te geven welke functionaris en met welke competenties betrokken is geweest.
- Een concrete beschrijving van de symptomen en het waargenomen gedrag hoort bij de onderbouwing. Het gaat dan om het gedrag dat betrokkene laat zien, wanneer dit gedrag is gezien, door wie het gedrag is waargenomen. Daarnaast is het belangrijk te benoemen welk gedrag of welke situaties/informatie maakt dat men denkt aan een vermoeden van een psychische stoornis.
- Indien de behandelend gemeenteambtenaar vragen of twijfels heeft of hij/zij voldoende onderbouwing heeft voor de aanvraag voorbereiding verzoekschrift zorgmachtiging, kan contact opgenomen worden met de OvJ (dit contact loopt in de praktijk via het lokale verplichte zorgteam van het OM). Waarbij het wel opmerking verdient dat de OvJ in algemene zin antwoord kan geven op de vragen die er leven. Voor een inhoudelijke beoordeling specifiek gericht op de situatie van betrokkene zal de OvJ de aanvraag willen/moeten inzien. Het advies is om een vast contactpersoon vanuit de gemeente aan te stellen voor dit contact met het lokale verplichte zorgteam. Een vaste contactpersoon verhoogt de kwaliteit, door beter wederzijds begrip en vertrouwen vanuit persoonlijke bekendheid.

De beschrijving van de aanleiding van het verzoek kan verder gebaseerd zijn op de volgende vragen:

- Wat is de aanleiding geweest voor de melder om een melding te doen bij de gemeente? Is of was betrokkene al bekend bij bemoeizorg vanuit de gemeente? En zo ja, wanneer en waarom is dit niet (meer) afdoende.
- Hoe vaak en op welke manier is getracht contact te krijgen met betrokkene om het VO op te stellen? Wanneer was het laatste contact met betrokkene en door wie? Dit om aan te geven hoe recent de gegeven informatie is.
- Wat is er waargenomen tijdens het verkennend onderzoek voor betrokkene? Denk bijvoorbeeld aan het gedrag en de uitlatingen van de betrokkene of de leefbaarheid van de woonsituatie.

Anonimiteit van melder en aanvrager

Om de anonimiteit van melder en behandelend ambtenaar te waarborgen, kan het raadzaam zijn om geen identificerende gegevens in de aanvraag op te nemen.

- De informatie over de *melder* (zoals naam en/of contactgegevens) is niet opgenomen als gestructureerd veld in het informatieproduct dat ingebouwd is in het systeem van Khonraad. Wat in de praktijk soms wel gebeurt, is dat de vrije tekst die gebruikt wordt om de criteria te onderbouwen formuleringen bevat waaruit afgeleid kan worden wie de melder is. Dan gaat het bijvoorbeeld over formuleringen zoals 'de buurman die meldde'. Het wordt sterk geadviseerd om dit soort formuleringen die de identiteit van de melder bekend maken niet te gebruiken.
- Het informatieproduct bevat gestructureerde velden voor de naam en contactgegevens van de *aanvrager*. Daar worden veelal de naam, mailadres en telefoonnummer ingevoerd van de ambtenaar die de aanvraag doet. Soms is dit de ambtenaar die (ook) betrokken is geweest bij het VO, soms is de betrokkenheid van de ambtenaar alleen het (afronden en) indienen van het verzoek. Het informatieproduct kan echter ook ingevuld worden zonder persoonsgegevens van de aanvragende ambtenaar. In de corresponderende velden kan dan de naam en contactgegevens van het behandelend team worden opgenomen, i.e. het team waar de aanvragende ambtenaar deel van uit maakt. Randvoorwaarde die daarbij voor het OM en de

GGZ van belang is, is dat de gemeente dit zodanig intern organiseert dat de indienende ambtenaar snel bereikt kan worden via deze, meer algemene contactgegevens. Het is dus niet de bedoeling dat het algemene contactnummer van de gemeente wordt opgegeven.

Wijze van informeren melder essentiële naasten/familie

Het college van B&W bericht de melder, voor zover dit essentiële naaste/familie betreft, procesmatig over de uitkomsten van het verkennend onderzoek. Het betreft een summier terugkoppeling. In verband met de privacy kunnen de inhoudelijk resultaten van het verkennend onderzoek niet worden gedeeld. De terugkoppeling ziet er (ongeveer) zo uit:

Melding die het VO betreft

Op grond van de resultaten van het verkennend onderzoek is er volgens B&W [wel/geen] noodzaak tot verplichte zorg aanwezig.

Daarom zal [wel een/geen] aanvraag bij de officier van justitie worden gedaan om een verzoekschrift voor een zorgmachtiging voor te bereiden.

[Alleen bij 'geen aanvraag'] Als u desondanks van mening bent dat de noodzaak voor verplichte zorg wel aanwezig is, dan kunt u dit aangeven. In dat geval zullen wij alsnog een aanvraag bij de officier van justitie doen.

De gemeente geeft in de terugkoppeling aan hoe de melder dit kenbaar kan maken. In het geval dat het college vindt dat verplichte zorg niet noodzakelijk is, en de melder (alleen familie/essentiële naaste) van mening blijft dat er wel noodzaak is tot verplichte zorg, dan dient het college toch een aanvraag tot voorbereiding van een verzoekschrift tot een zorgmachtiging in bij de OvJ. Die aanvraag gaat vergezeld van het verslag van het verkennend onderzoek. De wens van de melder (familie/essentiële naaste) moet in het dossier worden geregistreerd en vermeld in de aanvraag aan de OvJ.

Bovenstaande tekst waarin de uitkomst van het onderzoek wordt teruggekoppeld is opzettelijk summier. Voor het doen van een schriftelijke melding of bevestiging per e-mail is het gebruik van beveiligde mail vereist ingevolge de privacywetgeving.

Wijze van informeren melder niet zijnde essentiële naasten/familie

Ingevolge de privacywetgeving is het niet toegestaan om melders die geen essentiële naasten/familie zijn te informeren over de resultaten van het verkennend onderzoek. Het is niet toegestaan om met hen medische informatie of andere persoonsgegevens van burgers te delen. Het is van belang om hierover duidelijk te zijn op het moment dat de melding wordt gedaan.

Wijze van informeren gemeente door officier van justitie

De OvJ bericht het college van B&W over het al dan niet indienen van een verzoekschrift naar aanleiding van de ingediende 'Aanvraag voorbereiding verzoekschrift zorgmachtiging'.

Als de OvJ meer informatie wil zal contact gelegd worden met de gemeente voor nadere onderbouwing. Als de onderbouwing daarna nog niet voldoende is, dan wordt de aanvraag afgewezen.

Als de OvJ besluit tot voorbereiding van een zorgmachtiging kan tijdens deze voorbereiding voor de OvJ – naar aanleiding van (zorginhoudelijke) stukken vanuit de ggz – duidelijk worden dat verplichte zorg niet aan de orde is, en dat er dus uiteindelijk geen verzoekschrift wordt ingediend bij de rechter. In dat geval krijgt het college daarvan een schriftelijke mededeling.

De gemeente informeert de melder voor zover het essentiële naasten/familie betreft. Als de OvJ van oordeel is dat niet is voldaan aan de criteria voor verplichte zorg en het College het hiermee eens is, neemt het College dit op in zijn schriftelijke mededeling. De voorbereiding van het verzoekschrift zorgmachtiging wordt in dat geval gesloten.

Wijze van informeren melder (familie/essentiële naaste) over besluit officier van justitie

Het college van B&W informeert de melder (voor zover familie/essentiële naaste) over het besluit van de OvJ. Een voorbeeld van het daarbij gebruikte bericht is:

Besluit B&W over aanvraag zorgmachtiging

Naar aanleiding van uw melding heb ik zoals bekend een verkennend onderzoek uitgevoerd. De resultaten van dit verkennend onderzoek zijn aanleiding geweest om de officier van justitie te vragen te starten met het voorbereiden van een aanvraag zorgmachtiging. Recentelijk hebben wij van de officier van justitie vernomen dat deze:

- a. een verzoekschrift voor een zorgmachtiging ingediend heeft. De rechter zal een besluit hierover nemen. U ontvangt daarover geen verder bericht in verband met de privacy van betrokkene.
- b. voorbereiding beëindigd is en dat de officier van justitie geen verzoekschrift voor een ZM zal indienen. Dit omdat niet voldaan is aan de wettelijke criteria voor verplichte zorg.

[Alleen bij beëindigen – motivering voor melder in de zin van art. 5:2 lid 5 Wvvggz over te nemen uit informatieproduct van Openbaar Ministerie. Melder wijzen op de mogelijkheid om desgewenst binnen 14 dagen de OvJ schriftelijk en gemotiveerd te verzoeken alsnog een verzoekschrift bij de rechtbank in te dienen (art. 5:18 lid 2 Wvvggz).]

Niet voldaan aan de criteria voor een zorgmachtiging, maar toch zorg nodig?

Als de OvJ geen verzoekschrift zorgmachtiging voor gaat bereiden of besluit geen verzoekschrift zorgmachtiging in te dienen bij de rechter, dan is de Wvvggz-procedure daarmee afgesloten. Als er naar de inschatting van de gemeente wel (aanvullende) zorg nodig is, dan wordt – in de wetenschap dat het Wvvggz-traject afgerond is – een nieuwe afweging gemaakt over de noodzakelijke zorg en waar nodig een andere route ingezet. Dat kan bijvoorbeeld zijn: ondersteuning vanuit de WMO of, indien geestelijke gezondheidszorg nodig wordt geacht, een route via bemoeizorg. De optie voor de vervolgroute wordt waar nodig eerst anoniem met een collega besproken om te bepalen of deze passend is en welke informatie nodig is om de route in te zetten. Vervolgens wordt de beoogde vervolgroute besproken met betrokkene, waarbij betrokkene gevraagd wordt om toestemming te geven voor het verstrekken van de gegevens die nodig zijn om de vervolgroute in te zetten. In beginsel wordt de vervolgroute alleen ingezet met toestemming van betrokkene. Indien bemoeizorg noodzakelijk geacht wordt, kan de naam van betrokkene ook zonder diens toestemming doorgegeven worden. Dit laatste kan alleen als er een gegronde reden (vitaal belang of conflict van plichten) is om het recht van de betrokkene te beperken en er geen minder ingrijpend middel is.

Meer informatie over de vervolgstappen wordt gegeven in de corresponderende handreikingen, waaronder de 'Handreiking Gegevensuitwisseling bij bemoeizorg'¹¹.

¹¹ NB De handreiking van mei 2021 van de GGD GHOR is niet ondertekend door Nggz en KNMG. De in 2014 opgestelde handreiking van de KNMG wordt nog gehanteerd door Nggz.

Bijlage: Achtergrond van de Wvggz

Algemene uitgangspunten Wvggz

De Wvggz ziet alleen op mensen met psychiatrische aandoeningen. Voor mensen met een verstandelijke handicap of psychogeriatrische aandoeningen is er de Wet Zorg en Dwang. Het uitgangspunt van allebei de wetten is dat dwang tot zorg of opname uiterste zorgvuldigheid vraagt. Deze handreiking beperkt zich tot de Wvggz.

Zorgmachtiging

Verplichte zorg is in principe alleen mogelijk na een oordeel van de rechter. Uitzondering hierop is de crisismaatregel voor acute noodsituaties. De officier van justitie start het traject voor een zorgmachtiging nadat die is aangevraagd door een van de partijen die in artikel 5:3 Wvggz zijn benoemd:

- De officier van justitie zelf die ambtshalve een traject start
- Het college van B&W (al dan niet na een verkennend onderzoek)
- Een Geneesheer-Directeur
- Een professionele zorgverlener
- Een zorgaanbieder als bedoeld in de Wet forensische zorg (Wfz)
- Een ambtenaar van politie

Een aantal wettelijke taken

De gemeente heeft ook de wettelijke taak tot preventie, vroegsignalering en toeleiding naar zorg. Dit geldt ook voor het bevorderen van maatschappelijke participatie (inkomen, huisvesting, werk).

De GGZ stelt in overleg met betrokkene een zorgplan op. Als daarbij blijkt dat er essentiële voorwaarden voor maatschappelijke participatie ontbreken, neemt de GGZ dit op met de gemeente. Op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Participatiewet heeft de gemeente de wettelijke taak om te zorgen dat inwoners kunnen meedoen aan de samenleving.

Als er een zorgmachtiging wordt afgegeven en iemand verplicht wordt opgenomen, heeft diegene wellicht recht op bijzondere bijstand (zie art. 13 Participatiewet, o.a. lid 3)¹².

¹² Het is raadzaam om te vermelden dat dit punt wellicht zal veranderen door inwerkingtreding van de 2^e reparatiewet Wvggz.